

Anotacions al treball

«La colección de minerales, rocas-fósiles y objetos de prehistoria
del Ilmo. Sr. D. Luis M.ª VIDAL y CARRERAS.»

per

Mossen J. R. BATALLER.

El conservador de Mineralogia del Museo Municipal, ha publicat un catàleg de la col·lecció VIDAL que es troba exposada en el vestíbul del Museo Martorell.

El haver estat per espai de dos anys encarregat de l'esmentada col·lecció, el haver tingut que estudiar per al pròxim congrés geològic internacional la regió bergadana, on se han trobat molts dels fòssils citats en el catàleg, fa que trobem moltes dades inexactes en aquestes llistes i per a evitar que aitals inexactituds s'escampen amb la difusió del esmentat treball donem a publicitat les presents anotacions, referents primordialment als terrenys secundaris i amb preferència de la part de Berga.

Ens estranya en conjunt les moltes divisions que es fan dels terrenys. Del liassic, que a Catalunya sols és fossilífer el nivell mig i superior, es dóna una llarga llista amb sols l'indicació de liassic quant tota ella pot distribuir-se entre els nivells mig i superior consultant el catàleg de MALLADA. (1)

En la pàg. 32 s'esmenta el *Megasaurus Faurae* VIDAL. Aquest exemplar, com consta en el mateix es propietat del qui es dedicat. El gènere tal com es transcriu vol dir *gran sauri*, però VIDAL (2) el denominà *Meyasaurus*, que voldrà dir *sauri de Meyá*, poble on el va trobar Mn. M. FAURA, i diu: "Es lícito admitir que el fósil de Santa María de Meyá pertenece a un género nuevo de la familia de los Sphenodóntidos que se distinguiría por la figura alargada del cráneo, presentando un fuerte resalto en la unión del hocico con los huesos frontales al cual denominaré *Meyasaurus*. La característica del nuevo reptil, que dedico al joven geólogo Rdo. Mariano FAURA..." Suposem que si el exemplar fora de VIDAL no l'hau-

(1) LUCAS MALLADA. *Catálogo general de las especies fósiles encontradas en España*. Boletín de la Comisión del Mapa geológico de España, tomo XVIII (1891) pág. 73-92. Madrid, 1892.

(2) Luis Mariano VIDAL. *Nota geológica i palaentológica sobre el jurásico superior de la provincia de Lérida*. Ext. Boletín del Instituto Geológico de España, pág. 29-32.—Madrid, 1915.

ria pas dedicat en aquests últims temps al distingit Ex-Director de la *Carta geològica de Catalunya*.

En la llista de fòssils del Kimeridgià notem també la particularitat de donar barrejats tots els fòssils tant animals com vegetals, trobant un insecte entre dos peixos i una falguera entre un rèptil i un peix.

En el cretàcic s'esmenten els següents nivells: Cretàcic, Urgo-aptià, Aptià, cretàcic superior, turonià, turonià superior, seronià, seronià superior, coniacià, santonià, santonià inferior, santonià superior, campanià maestriacià i garumnià. En resum 15 nivells diferents, dels que excepció feta del Urgo-aptià i Aptià del cretàcic inferior, que no es troba en nostra comarca, tots els altres 13 nivells es redueixen a 4 el màxim, que són en ordre ascendent: santonià, campanià, maestriacià i garumnià segons les publicacions de TOUCAS, PAQUIER, DOUVILLÉ y VIDAL en sos últims treballs.

En la llista del *Cretàcico* hi ha moltes espècies quin nivell es troba ben determinat en les publicacions de VIDAL i altres autors: aixís el *Cerithium Isonae* Vidal és del garumnià (3), l'*Apricardia Archiaci* Munier-Chalmas es del campanià del Montsec, Restinclera i Carbonils segons DOUVILLÉ (4) aixís com la *Orbignya Vidali* i *Orbignya radiosa* es del Maestriacià, repetint-se aquest mateix exemplar com cosa diferent en el Senoniense superior de la pàg. 36. El poblet de Fumaya és de la província de Barcelona, no Lèrida com diu. La penúltima espècie citada del Cretàcico: *Turritella figolina* Carez-Figols de Tremp (Lèrida) és eocènica com pot comprobar-se en el treball de CAREZ (5).

La llista del *Cretàcico superior* també hauria pogut desaparèixer consultant els treballs de VIDAL, aixís entre altres el *Præradiolites Toucasi* és del santonià, la *Terebratula Nanclasi* (no *Nauclasi*) és del campanià, el *Pecten royanus* és del maestriacià.

Es freqüent sentir parlar del turonià, de llur extensió, dels rics jaciments de fòssils que conté, etc... Doncs bé anys fa que DOUVILLÉ demostrà que el *turoniense* no existeix a Catalunya i al màxim es troba al Montsec. Com que no pensem inventar res, transcriurem les paraules del paleontòleg francès (6):

«Depuis cette époque le terrain crétacé du Midi de la France a été l'objet de travaux importants qui ont eu pour résultat de faire remonter dans le sénonien les couches considérées jusq' alors comme appartenant

(3) Luis Mariano VIDAL. *Datos para el conocimiento del terreno garumnense de Cataluña*, pág. 33. Lámina 3. Fig. 21 y 21 a. Madrid, 1874.

(4) H. DOUVILLÉ. *Etudes sur les rudistes. Distribution régionale des Hippurites*. Mémoires de la Société géologique de France. Paléontologie. Mem. n.º 6. Paris, 1895.

(5) L. CAREZ. *Etude des terrains cretacés et tertiaires du Nord de l'Espagne*, pag. 311, Planche IV, fig. 5-7. Paris, 1881.

(6) H. DOUVILLÉ. Obra citada, pág. 144.

au Turonien supérieur. Une modification analogue devra naturellement être apportée à la classification du crétacé de la Catalogne.

(7) Ses couches turoniennes ne son représentées que dans le massif du Montsech tandis que plus à l'Est les espèces d'Hippurites considérées d'abord comme appartenant au Turonien supérieur (Santonien inférieur) doivent être remontées vers le limite supérieur du Senonien ou à la base du campanien».

El *senoniense* amb totes les espècies ha d'intercalar-se amb el corresponent ordre alfabètic en el Maestrichtià així com el *senoniense superior*. Respecte al primer, excepció feta de les dos formes de Berga, les de Sensuy y Toralla (no Torallà) són totes del maestrichtià.

El *santoniense* presenta una llarga llista amb espècies de Lleida i Girona que no ens interessa per ara, emprò podem anotar que l'*Orbignya canaliculata* no es troba a Berga, segons DOUVILLÉ, el *Hippurites Toucasi* no existeix a Catalunya i tampoc al Montsech de Moyà (Montsech de Meyà).

El *campaniense* conté una barreja d'espècies de distints nivells anant que el *Cidaris sceptifera* Mant (no Mau) és del maestrichtià així com *Faujasia Fauyasi*, *Monopleura Falgasi*, *Pycnodonta vesicularis*, *Agria Fumanyae*.

En aquest nivell i en el maestrichtià es transcriu amb mala gràfia el gènere *Hemipneustes* i altres que per abreviar omitim.

En la transcripció de les espècies es posa abreviat el nom del autor, que no hi ha manera de saber qui és: així *Lam.* podria interpretar-se Lamarck, Lamanon, Lamouroux, Lambert, Lamote, Lamplugh, autors que han descrit espècies fòssils: moltes no porten el nom d'autor.

Sols parlarem d'una espècie del *Eocenico* pàg. 45, nomenada *Schizaster Morgadesi* Lam. (bert)—Bagà, Barcelona. Aquesta espècie fou creada i descrita per Jules LAMBERT de París com pertanyent al *miocènic*, pis *helvecià inferior de Calafell* (8).

Lo restant de la llista ix del pla que hem donat a aquestes anotacions i ocasions hauran de poder parlar-ne, si Déu vol, com hem fet ja en altres ocasions (9).

No direm tampoc res de les denominacions antigues.

Les inexactituts esmentades podran semblar minucioses: no obstant creiem que podran servir per a puntualitzar les coses i evitar caure en

(7) H. DOUVILLÉ. Obr. citada, pàg. 145.

(8) J. LAMBERT. *Description des Echinides fossiles de la province de Barcelone*, 2 et 3 partie. *Echinides des terrains miocene et pliocene*. Mem. Soc. Géol. France. Paléontologie tom. XIV, fasc. 2-3, pag. 119, planche VII, fig. 3-4, mem. 24. Paris. 1906.

(9) J. R. BATALLER. *Contribució a l'estudi de nous manífers fòssils de Catalunya*. Archius del Institut de Ciències. Any XII, n.º 1, pàg. 34, Barcelona, 1924.

errors; hem de fer constar que en temps oportú varem revisar les fitxes que han servit per confeccionar aquesta llista així com les etiquetes exposades en el Museu.

Una consideració final: se han esmentat moltes determinacions mineralògiques i petrogràfiques dels exemplars exposats, perquè no se ha fet lo mateix amb les espècies fòssils?

Tot sia en honor de nostre geòlec VIDAL (A. C. S.).

Nota sobre el origen de los Gonocitos

por el

R. P. Jaime PUJULA, S. J.

Es muy debatida la cuestión del primer origen de los gonocitos, o sea, de las células ontogénicas primitivas en embriología animal. Una de las teorías que han encontrado muchos adeptos es la de la emigración de dichos elementos primitivos, los cuales, originados en sitios muy distantes del que forma la glándula genital, se trasladarían luego a esta, o para continuar su ciclo evolutivo o, cuando menos, para deshacerse allí y provocar endocrinamente la formación de elementos ontogénicos definitivos. No es este el lugar de exponer esta teoría (1): aquí nos basta recordar que el fundamento de la teoría es el hallazgo de células especiales parecidas a oogonios, en sitios muy distantes de la cresta genital. También nosotros hemos dado con estas células en diversos estadios embrionarios. Un caso que tenemos el gusto de presentar y brevemente describir es el representado en la figura que acompaña la nota. Se trata de una célula grande, con un núcleo vesiculoso, por ser también grande y tener muy repartida la cromatina, emplazada en el espesor del mesenterio de un embrión de conejo de quince días (figura).

El hecho es claro; no así su interpretación. Como ya significamos en otro lugar (2), se nos hace muy difícil aceptar la emigración de elementos ontogénicos o gonocitos en la forma indicada. En el reino vegetal no existe desde luego formación ectópica de elementos ontogénicos y, por tanto, ni emigración; y nadie nos diga que allí sería imposible la emigra-

(1) Véase: Embriología del hombre y demás vertebrados del P. Pujula S. J. t. II. p. 109-110 (1925).